

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยจัดการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นระบบการเมืองที่ถืออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน การปกครองแบบนี้ประชาชนต้องมีความรู้ความเข้าใจมีความรับผิดชอบในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น จึงจัดได้ว่าเป็นประชาชนที่มีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2475 จนถึงปัจจุบันเป็นเวลาานกว่า 60 ปี จะเห็นได้ว่าการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยก้าวไปอย่างเชื่องช้า (นวล หิญาธิระนันท์, 2527 : 3) กระบวนการประชาธิปไตยไม่สามารถปลูกฝังและสร้างให้มั่นคงได้ในระยะเวลาอันสั้น

ประชาธิปไตยที่ถือเป็นการดำเนินชีวิตในสังคม คือ การอยู่ร่วมกันปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ ทั้งกาย วาจา ไม่ก้าวล่วง ในสิทธิของผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ร่วมกันรับผิดชอบ และทำประโยชน์เพื่อความผาสุกของส่วนรวม ตลอดจนการใช้สติปัญญาและความเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหาทั้งหมด (สาโรช บัวศรี, 2520 : 66-68) จึงจัดได้ว่า “ประชาธิปไตย” เป็นกระบวนการที่เกิดจากการเรียนรู้ และการปฏิบัติที่จะให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในวิถีชีวิตประชาธิปไตย จึงจำเป็นที่รัฐบาลต้องจัดการศึกษาอบรมแก่ประชาชนตั้งแต่ในวัยเด็ก เพราะเป็นวัยที่มีความคิดอันบริสุทธิ์ สามารถซึมซาบสิ่งที่ได้รับการสั่งสอนอบรมได้โดยง่าย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528 : คำนำ) กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาเห็นว่าโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีกว่า 31,000 โรงเรียน ซึ่งถ้าสามารถสร้างเสริมให้นักเรียนมีความรู้ และเข้าใจวิถีชีวิตประชาธิปไตย และระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่อยู่ในระดับประถมศึกษาแล้วการสร้างเสริมประชาธิปไตยก็คงจะเป็นไปด้วยดี และถูกต้องตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 6) การศึกษาที่บริหารเพื่อประชาธิปไตย นั้นคือ การบริหารที่ทำให้คนทั้งปวงในประเทศได้รับโอกาสเสมอหน้ากัน เพื่อที่จะก้าวไปสู่ความเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ จำเป็นจะต้องได้รับการศึกษาให้ดี สถาบันการศึกษานับเป็นแหล่งสำคัญในการฝึกอบรม ให้ฝึกปฏิบัติตนตามวิถีทางประชาธิปไตย คือ การจัดกิจกรรมร่วมหลักสูตรเพื่อเสริมการเรียนการสอนในชั้นให้เป็นที่ไปตามวิถีทางประชาธิปไตยเพื่อให้เขามีการปกครองตนเอง

โดยพยายามที่จะฝึกฝนนักเรียนที่อยู่ในสังกัดให้มีพฤติกรรมประชาธิปไตยแบ่งออกเป็น 2 ด้านใหญ่ ๆ คือ พฤติกรรมด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตย ซึ่งประกอบด้วยด้านคารวธรรม ด้านสามัคคีธรรม ด้านปัญญาธรรม และ พฤติกรรมด้านระบบประชาธิปไตย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540 : 112) การส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยตามที่พึงประสงค์นั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ถือว่าเป็นภาระหน้าที่ และเป็นงานที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการให้การศึกษา ในเรื่องอื่น ๆ ที่ปรากฏในหลักสูตร ทั้งนี้ เพราะพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับนักเรียน นอกจากจะใช้เป็นวิถีชีวิตในโรงเรียนแล้ว ยังสามารถเผยแพร่ไปยังผู้ปกครองนักเรียน หรือชุมชนนั้น ๆ อีกด้วย โดยให้เห็นแบบอย่างพฤติกรรมที่ถูกต้องจากบุตรหลาน และในอนาคตเมื่อนักเรียนจบการศึกษา และออกไปอยู่ในสังคมภายนอกโรงเรียนก็จะนำพฤติกรรมที่ได้ฝึกฝนอย่างดีแล้ว ไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน ผลโดยรวมก็คือจะทำให้บุคคลในสังคมทุกหมู่เหล่า ทุกอาชีพ เคารพเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รับผิดชอบต่อหน้าที่ รัฐพิธีเสรีภาพ มีวินัยและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ พฤติกรรมดังกล่าวนี้จะช่วยส่งเสริมการปกครองประเทศ ซึ่งเป็นการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงกำหนดเป็นแนวนโยบายให้ทุกโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 เป็นต้นมา โดยจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ทุกโรงเรียนนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน และได้มีการปรับปรุงพัฒนาเป็นระยะ ๆ ซึ่งเดิมใช้เฉพาะในระดับประถมศึกษา ปรับปรุงให้ใช้ร่วมกันได้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการปรับปรุงครั้งที่ 3 เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่อยู่ในสังกัดผ่านทางผู้เกี่ยวข้องทุกระดับโดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน คณะครู-อาจารย์ทุกท่าน ให้ได้ศึกษา ทำความเข้าใจและนำไปปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540 : คำนำ)

ปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา ได้เปลี่ยนวิธีการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยให้แก่ นักเรียน โดยให้ประสบการณ์ตรงในเรื่องของประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น เริ่มตั้งแต่การปลูกฝังนิสัยให้นักเรียนได้ดำเนินชีวิตในรูปแบบประชาธิปไตย คือ การปลูกฝังให้นักเรียนเคารพซึ่งกันและกัน รู้จักสิทธิของผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นทั้งสิทธิในร่างกายและทรัพย์สิน เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ว่าจะความคิดเห็นนั้นจะน่าเชื่อถือหรือไม่ก็ตาม นอกจากนี้ยังปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ซึ่งหมายความว่าในการทำงานใดก็ตามเมื่อตกลงจะทำแล้วต้องทำด้วยความเต็มใจ ประการสุดท้าย คือการปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักใช้เหตุผลในการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ หรือที่นิยมเรียกกันว่า วิธีการแก้ปัญหา ซึ่งหมายถึง การรู้จักคิดใคร่ครวญรอบคอบ ใช้เหตุ ใช้ผล ใช้ความรู้ต่าง ๆ ประกอบการตัดสินใจ

การบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะครูได้เข้าใจขั้นตอนของการดำเนินการจัดกิจกรรม

การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนได้อย่างถูกต้องตามเป้าหมายของโครงการ โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องแต่ละระดับเข้าใจบทบาทของตนเอง และสามารถปฏิบัติงานตามที่กำหนดไว้อย่างได้ผล (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 132) ให้ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ในปัจจุบันนี้ครูต้องสนใจและตั้งใจในการสอนและการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ครูต้องสอดแทรกวิธีการประชาธิปไตย ในการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ โดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม ให้คณะกรรมการดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ประชุมเพื่อจัดทำโครงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน และเสนอโครงการให้ผู้บริหารโรงเรียนพิจารณาอนุมัติ

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก มีโรงเรียนในสังกัด 460 โรงเรียน ซึ่งมีทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก เป็นหน่วยงานระดับกองที่สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ รับผิดชอบการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและได้รับเอานโยบายการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาในด้านให้วางรากฐานจากการฝึกเรื่องการใช้กระบวนการกลุ่มในห้องเรียน ถือว่าเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประชาธิปไตยจากวิถีชีวิตของนักเรียนเอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 เป็นต้นมา แต่ก็พบปัญหาและอุปสรรค คือ ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ บุคลากรในโรงเรียนไม่ให้ความร่วมมือ บุคลากรมีประสบการณ์น้อยขาดความรู้ความเข้าใจ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ครูบางคนยังไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางของหลักสูตร ในเรื่องการใช้กระบวนการกลุ่มเกี่ยวกับกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ขาดการนิเทศกำกับ และติดตามผล

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังมองเห็นว่าน่าจะมีปัญหาอื่นๆ อยู่อีกนอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ครูผู้สอนที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันประสบการณ์การทำงานและวุฒิการศึกษาที่ต่างกันอาจจะประสบปัญหาคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะข้าราชการครูสายผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลกมากกว่า 20 ปี จึงมีความสนใจต้องการจะศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยว่ามีปัญหาด้านใดอีกบ้าง และมีปัญหาระดับใด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ด้านการสอน และขนาดของโรงเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงระดับของปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยของผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก
2. ได้ใช้ข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

ครูผู้สอนทุกคนสอนกิจกรรมประชาธิปไตยสอดแทรกในรายวิชาที่สอน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 5,798 คน ปีการศึกษา 2542

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลกจำนวน 486 คน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วยสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ 9 แห่ง โดยผู้วิจัยได้สุ่มจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ จำนวน 5 แห่ง โดยแยกเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่

- 1) วุฒิการศึกษา จำแนกเป็น ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

2) ประสบการณ์การทำงาน จำแนกเป็น ต่ำกว่า 10 ปี, 10-20 ปี และ uinnii 20 ปี

3) ขนาดของโรงเรียน จำแนกเป็นขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่
ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชา-
ธิปไตยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านการเตรียมการสอน
- 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน
- 3) ด้านการใช้สื่ออุปกรณ์
- 4) ด้านการวัดผลและประเมินผล

3. นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดพิษณุโลก

2. ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ที่ทำการสอนชั้นประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2542

3. ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง ระดับของอุปสรรค ข้อ
ข้องใจหรือข้อขัดข้องของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก
ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการเตรียมการสอน หมายถึง การกำหนดเนื้อหา การจัดทำแผน
การสอน การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์ การวัดผลและประเมินผล

3.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง สภาพการจัดประสบการณ์ของ
ครูผู้สอนเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ น่าสนใจ จนผู้เรียนเกิดการ
เรียนรู้

3.3 ด้านการใช้สื่ออุปกรณ์ หมายถึง การเลือกใช้ การจัดทำ ประเภทสื่อ
ความสามารถและทักษะในการใช้

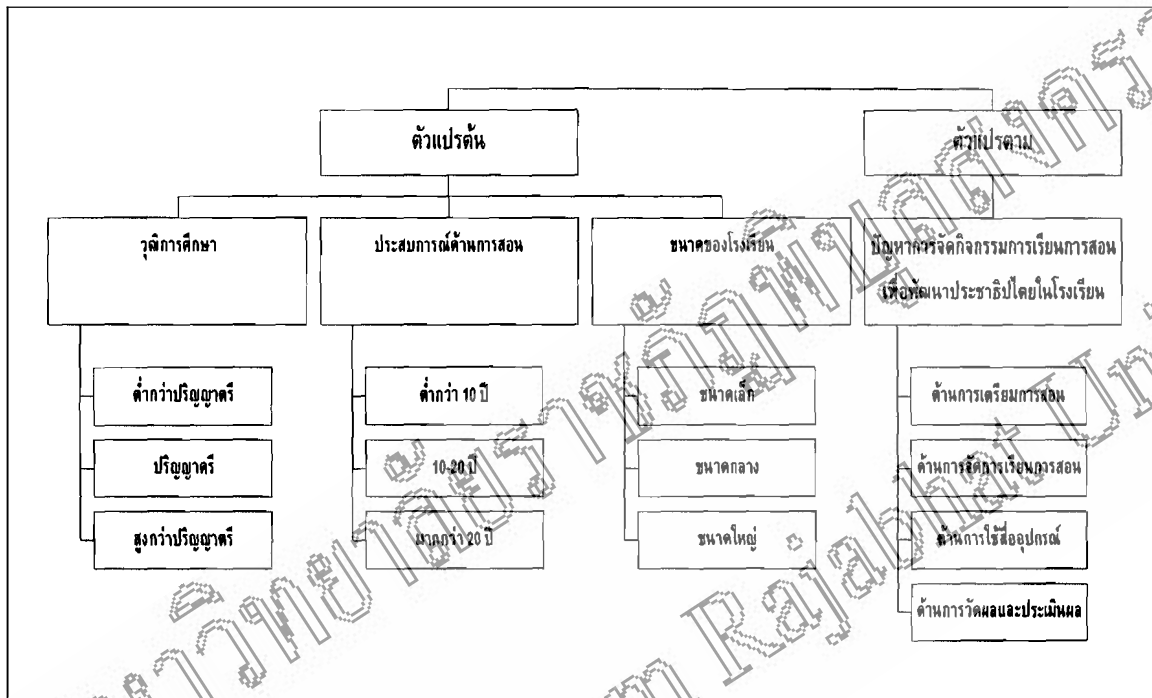
3.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล หมายถึง กระบวนการตัดสินผล
การเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตามระเบียบการวัดผล ประเมินผล การเรียน ตามหลัก-
สูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533)

4. วุฒิกการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของครูผู้สอน จำแนกได้ 3
ระดับ คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

5. ประสบการณ์ด้านการสอน หมายถึง ระยะเวลาการทำงานของครูจำแนกได้
3 ระดับ คือ ต่ำกว่า 10 ปี, 10-20 ปี, และมากกว่า 20 ปี

6. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก จำแนกได้ 3 ระดับ คือ โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 121-300 คน โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 301 คน ขึ้นไป

กรอบความคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีปัญหการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนแตกต่างกัน
2. ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ด้านการสอนต่างกันมีปัญหการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนแตกต่างกัน
3. ครูผู้สอนที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกันมีปัญหการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนแตกต่างกัน